

Гатеж Н.В.

здобувач, асистент,

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ВИХОВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ УЧНІВ У КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Державна національна програма «Освіта» (Україна ХХІ століття) визначає основну мету освіти, спрямовану на естетичне виховання та всебічний розвиток людини як найвищої цінності суспільства, формування її духовних смаків, ідеалів та розвиток художньо-творчих здібностей. У «Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх закладах України» зазначено: «Через сприйняття творів вітчизняного та зарубіжного мистецтва, через практику художньої діяльності формувати в учнів особистісно-ціннісне ставлення до мистецтва, розвивати загальні та спеціальні здібності, художньо-образне мислення, виховувати потребу та здатність до художньо-творчої самореалізації та духовного самовдосконалення» [4, с. 6].

Зазначимо, що психолого-педагогічна наукова думка звертається до різних питань, пов'язаних із розвитком естетичної культури учня. Проблема формування естетичної свідомості, як складової естетичної культури, розглядають В. Бутенко, С. Дем'янчук, І. Зязюн, Н. Миропольська, О. Рудницька та інші. Ідеї формування естетичної культури учнів знаходимо у напрацюваннях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів. Серед них Д. Джола, Д. Кабалевський, Н. Киященко, Б. Ліхачов, А. Макаренко, Б. Неменський, Н. Пилипенко, В. Сухомлинський, М. Таборідзе, В. Шацька, А. Щербо та ін.

Варто відмітити, що зміст естетичного виховання, орієнтованого на формування естетичної культури школярів, передбачає розвиток у школярів здатності сприймати прекрасне в природі, у праці, у творах мистецтва, у навколишньому світі, у поведінці людей, які прагнуть насолоджуватися цим прекрасним [7, с. 52-55].

Не можемо не погодитися з думкою А. Лебедевої, яка переконана, що в сучасних умовах немає школи, технікуму, професійно-технічного училища, громадської дитячої та юнацької організацій, в яких був би відсутній інтерес до естетичного виховання. Здатність розуміти, відчувати прекрасне є не тільки певним критерієм, показником рівня розвитку школяра, а вона виступає і стимулом для розвитку власних творчих здібностей [5].

Як акцентує дослідниця Л. Масол, загальна мистецька освіта – це підсистема шкільної освіти, що гармонійно поєднує навчання, виховання та розвиток дітей і молоді засобами мистецтва. Саме вона покликана підготувати їх до активної участі у соціокультурному житті, до подальшої художньо-естетичної самоосвіти. Автор наголошує також, що шкільна мистецька освіта є посередником між суспільно значущими культурними цінностями й особистісними цінностями, вона забезпечує набуття життєво важливих компетентностей, які дають змогу самореалізуватися у найрізноманітніших

видах художньої діяльності відповідно до індивідуальних інтересів і потреб [6, с. 6].

Аналізуючи процес формування естетичної культури особистості, А. Комарова зазначає, що даний процес передбачає «вироблення у неї естетичних установок, ціннісних орієнтацій в області почуттів, потреб, інтересів, ідеалів і смаків, критеріїв оцінки і принципів естетичного відношення до дійсності. Формування естетичної культури особистості потребує вироблення у неї естетичної свідомості, здатності та потреби в естетичній діяльності. Рівень розвитку естетичної свідомості обумовлює естетичне відношення людини до дійсності, високий рівень її естетичної культури [3, с. 32-36].

Необхідно зауважити також, що естетичну культуру особистості учня утворюють такі компоненти як естетична свідомість, естетичні потреби, естетична діяльність. Естетична свідомість – сукупність поглядів, знань, суджень, оцінок, ідей, ідеалів. Її основою є естетичне сприймання – процес відображення сутності предметів і явищ естетичної дійсності, співвідношення сприйнятого. На думку А. Комарової, вироблення в особистості естетичної культури має на меті формування гармонійно розвиненої особистості. Специфічним завданням тут є формування естетичних поглядів, смаків, ідеалів, почуттів [3, с. 23].

У контексті розкриття порушеного нами питання виникає необхідність аналізу основних структурних елементів естетичної культури учня. Так, при безпосередньому спогляданні (милуванні) твору мистецтва спочатку виникають естетичні почуття, які виражаються у співпереживанні, хвилюванні дитини, насолоді від сприйнятого. Далі на основі естетичного сприймання формуються естетичні погляди – думки, судження, уявлення про прекрасне і потворне, які є основою ставлення до явищ буття загалом і явищ мистецтва зокрема. На основі естетичних поглядів, особистість учня визначає для себе естетичний ідеал – соціально обумовлений взірець досконалості, який є орієнтиром в оцінюванні естетичних явищ і власної художньо-творчої діяльності. Зазначимо, що поряд із іншими потребами, дитина має й естетичні потреби, які трактуються вченими як внутрішня необхідність в осягненні певних естетичних цінностей і розвитку певних умінь. Маючи у своїй основі естетичні почуття – спричинені взаємодією з естетичними цінностями (творіннями природи і людського таланту) емоції людини, естетичні потреби втілюються в естетичних смаках – здатності дитини до індивідуального відбору із сукупності естетичних явищ і предметів тих, які найбільше відповідають її поглядам та ідеалам, породжують позитивні відчуття в процесі сприймання. Усі ці якості формуються у дитини під час виконання естетичної діяльності.

Цінною для нашого дослідження є думка про те, що естетична діяльність учнів – це безперервний процес формування і реалізації певних творчих умінь, навичок, здібностей, гармонізації себе і світу. Естетична діяльність також є системою видів діяльності, специфіка яких визначається співвідношенням цілей перетворення та характером того об'єкта дійсності, на який це перетворення спрямоване. Мета естетичної діяльності – перетворення дійсності за законами краси, тобто за законами ритму, симетрії, пропорції, гармонії тощо[2, с. 98-99].

Слушними, на нашу думку, є висновки вчених О. Гордійчук та О. Піддубної про те, що образотворча діяльність – основний шлях розвитку здібностей дітей, в якому активність дитини приводить до відчутних результатів. Організація образотворчої діяльності має поєднувати в собі творчу працю й задоволення, пізнання світу і гру, фантазію і точний розрахунок. Заняття з образотворчого мистецтва слід спрямувати на розвиток в учнів зорової пам'яті, спостережливості, просторової уяви, тонкої моторики пальців, уміння зосередитися, наполегливості у досягненні мети і, головне, відчутті ритму і гармонії. На активізацію образотворчої діяльності дитини позитивно впливає організація постійних виставок дитячих робіт, які стимулюють потяг до мистецтва, сприяють естетичному розвитку учнів, залученню до образотворчої діяльності нових талантів. Науковцями доведено, що досвід образотворчого мистецтва, набутий людиною в дитинстві, дає відчутні позитивні наслідки в дорослому житті [1].

Погоджуючись із висновками дослідників, вважаємо, що завдання вчителя образотворчого мистецтва – послідовно й систематично формувати в учнів емоційне ставлення до творів мистецтва та естетичного в навколишньому середовищі, стимулювати і заохочувати їх до творчої діяльності за спостереженням з пам'яті, на теми за фантазією, розвивати образне сприймання, уміння спостерігати й аналізувати об'єкти та явища навколишнього світу, передавати стан і настрій у творчій діяльності, розширювати поняття про зв'язок мистецтва з життям, значення творчості в суспільстві, активізувати допитливість, кмітливість, самостійність у процесі навчання. Така робота вчителя сприяє нагромадженню в учнів художньо-естетичного досвіду, реалізації самостійних творчих можливостей, розвитку естетичного світосприйняття, естетичної оцінки, естетичних суджень і відчуттів, адже за допомогою естетичного виховання людина не лише здобуває знання з певного мистецького напрямку, а й вчиться усвідомлювати себе частиною культурного простору.

Отже, резюмуючи попередні висловлювання, можемо вказати, що естетична культура є багатокомпонентним і поліфункціональним за своєю природою явищем, яке виражає сформовану естетичну свідомість та естетичний смак особистості. Проблема виховання естетичної культури учнів є актуальною на сучасному етапі реформування освітньої галузі та важливою у професійній підготовці майбутнього вчителя образотворчого мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Гордійчук О.В., Піддубна О.М. Розвиток естетичної культури молодших школярів засобами образотворчого мистецтва // Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник. – 2012. – С. 256-260.
2. Естетика: навч. посібн. / [М.П. Колесніков та ін.]; за ред. В.О. Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 205 с.
3. Комарова А.И. Эстетическая культура личности / А.И. Комарова. – К.: Вища шк. – 1988. – 151 с.
4. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / [за ред. Л. Масол] // Шкільний світ. – 2002. – № 9. – С. 1-15.
5. Лебедева А.В. Естетичне ставлення школярів до дійсності як фактор особистісного творчого розвитку [Електронний ресурс] / А.В. Лебедева // Актуальні проблеми соціології,

психології, педагогіки. – 2011. – Вип.13. – С. 230-235. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2011_13_42

6. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. / Л.М. Масол. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2015. – 178 с.

7. Неменский Б.М. Мудрость красоты: о проблемах эстетического воспитания / Б.М. Неменский. – М.: Просвещение, 1987. – 253 с.

Костиренко Л.О.

студентка,

Полтавський національний педагогічний університет

імені В.Г. Короленка

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ

Актуальними питаннями постають естетичне виховання й розвиток естетичної культури молодших школярів засобами українського народного танцю. Естетичне виховання дітей засобами хореографії здійснюється в установах позашкільної та шкільної освіти.

Естетичний розвиток людини – ставлення до навколишнього світу. Естетичні почуття – емоції, які викликає в дітей навколишній світ, переживання й усвідомлення їх з погляду краси, добра. Розвиток емоційної сфери – складний процес, бо молодші школярі ще важко усвідомлюють свої хвилювання, розуміють власне Я [6, с. 8]. Відповідно до цього, естетичне виховання – складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати й перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини [5, с. 315].

Метою естетичного виховання є високий рівень естетичної культури особистості, її здатність до естетичного освоєння дійсності. Найважливіше завдання – формування й розвиток естетичного сприйняття, яке складає основу естетичного почуття.

Проблеми щодо обраної теми розглянули: Бондаренко Л.А., Василенко К.Ю., Верховинець В.М., Голдрич О.С., Гусев Г.П., Гуменюк А.І., Забрєдовський С.Г., Зайцев Є.В., Шевчук А.С. та ін. Дослідники сформулювали критерії щодо основних умов розвитку творчих здібностей, виявили специфіку впливу засобів української народної хореографії на естетичне виховання молодших школярів, визначили особливості прояву творчих здібностей молодших школярів у різних видах діяльності.

У посібнику «Ритміка і танець в 1-4 класах загальноосвітньої школи» Людмила Анатоліївна Бондаренко наголошує на важливості та виховному значенні знять з ритміки й танцю молодших класів загальноосвітньої школи. Уроки хореографії допомагають розвиткові музикальності та почуття ритму дітей у спеціальних рухах певного музичного твору. Виробляє в учнів граціозність, підтягнутість, зростає культура поведінки. Отже, уміло поставлена хореографом робота у танцювальному колективі має допомогти виховати розвинену людину з високими духовними та фізичними якостями [1, с. 3].